

ЖЕНСКИ ГЛАС

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Уредништво и Администрација К. М. Михала, 461
Рукписне сласти уреднику Крушка 71.

Уредник:
БЕРА ЈОВАНОВИЋ

Београд, 1. марта 1927.
БРОЈ 3. — ГОДИНА VII.

Валови за А. Ж. П.:
МИЛИЦА ДЕЈВИЋ

Издава 1. и 15. у месецу. — Година претплаћа 48 динара. — Примерак 2 динара.

ЕТИЧКА ПОДЛОГА ФЕМИНИЗМА

Формиран опрзно, споро, међу свесним женама разних народа, развијајући успорено, у посебним удружењима, повезаним међу собом, по некад компромитован претераностима и изгредима, на којем је стављена етикета борбе за права жене, феминизам представља данас једну тесну целину, једну јаку везу уједињена и удруженица свих појединачних извојачних тежња за ослобођење жене. Може се рећи да су у садашњости основне идеологије феминизма јасно оштрине, а да је делатност феминизма правилно оријентисана ка задобијању неоспорних права жене, и осигуравању неопходних услова за живот не само жене, него, постредио и читавог народа. Тако је покрет жена да подину свој положај у друштву и држави, сад компактан и темељан, и са њим се мора рачунати као са једном значајном и израђеном чињеницом.

На дубоко моралним темељима издани су феминистички захтеви и тежње. У томе смислу може се и правом рећи да је феминизам једна емпирично идеалистички правац. Податак таква његова је уверење у непродуктивност личности, у њено ауспешно право на слободу и обезбеђење свих потреба за њеном развојем. Из тога излази, као логичка последица, побијање, теоретско и практично, грубе аспирације укорењенога веровања да један пол има, по самој природи, премудријство над другим полом. Ту су аспирације жене горко осетиле, са свим сложеним последицама што су из тога произлазиле, и изазивале запостављање жене у опште, и, посебно, жене као мајке, и реметице нормални развој детету и читавим младим нараштањима. Методе владања човеком у породици показале су се проблематичне, као и све методе насиља; отуда је дошао до израза захтев да жена мора бити потпуно равноправна члану породице, јер је на њој директиван за стварање духовно и телесно крепкога подматка. Али метода искључивог владања човеком у социјалном и државном животу показала се, исто тако, недовољном. Тиме што је из стварања за друштво и државу био искључен читав један, свакако душевнији и осетљивији род, остао је неискоришћени велики један део снаге човечанства. А као резултат рада људи створене су социјалне неправде и неадекватности свих врста, и ружна политичка тревња и њени, на жалост, скоро понављани аморални правци. Опет се осетила потреба да се друштвени и политички живот испуни бољим тежњама и струјама које ће имати више моралне вредности и сигурног алтруистичког ослонца. Природно је да се за остварење тога морала узети у обзир она занемарена стваралачка снага, — снага жене.

То је било неопходно у толико мере, што су жене дошле до изразитије свесности него људи о потреби побољшања читавог културнога живота. Наме жене су испуниле своје феминистичке програме

високо човечним циљевима: остваривањем слободe индивидуума који је, као такав, својет, заштитио жене у свима њеним функцијама, осигуравањем безбедности свакога детета, увођењем социјализма, на место политичких конфликта крвавих последица, једном речи, моралним освежавањем, подизањем и препоруком нивоа друштва и свих његових односа. Заједно један програм који служи на част женама. Не свима, разуме се, — јер највећа препрека ослобођењу жена долази од непоробујних жена, од оних које су индиферентне према подизању сопственога духа и положаја. Не ни онима што у погуздано крпењење феминизма уздасе пометне из суштинске егзотичности, из неспособности да занемаре себе ради идеје (оне, у исто доба, својим поступцима јадно непријатељима феминизма у руже аргумент, да су жене неспособне за слагану делатност, и, као такве, неспрежне за један тако озбиљан рад као што је овај који су предузеле). Али, несумњиво, велика и вечна заслуга припада енергичним и самопрегорним пионеркама за стварање једнога бољег друштва и независности личности него што су оне и у садашњости. Те жене — борци изградиле су садржину свога рада, реализирале један део њен, управљен, већином, хуманим и социјалним смерницама, и припремале све да остваре (у земљама где већ није остварен) и други, већи део, у који, пре свега, спада са тељком борбом склопачи задобијање политичких права. У свему томе показале су оне већи етички смисао и сигурнију способност за једну човечну оријентацију него људи. Начини који су жене употребљавале за остваривање својих тежњи били су исправни, често и извршни, због тога што се еминентни задатак истинскога подизања друштва и живота не може реализирати ни једном методом сумњиве етичности.

Из ових теориских разматрања било би највише извести закључак да се цело човечанство састоји из два рода, од којих је један једноставнији, а други једноставније. У истини оба рода одбрана су скоро подједнак етичким могућностима. Али факт је да жене, као осетљивије и утањаније, пре умеју да постану свесне тих могућности, да их подстану и одрже као једну активну моћ. У вези с тиме, покрет најробробујнији међу женама свих народа, дубоко озбиљан и по суштини, и по замалу, постављен је на беспрекорно моралне прилике, и упућен је моралним путевима своје великоке етичкоке циљу, потпуноме, ослобођењу жене личности, а, преко тога, омогућавању племенитији и нормалнији услова за оријентацију сваког људског индивидуума.

Београд Д.-р Ксенија Атанасијевић.

Шаљите одмах претплату бар за три месеца и употребите поштанске чекове.

ЧИЈА КРИЗА?

Већ дуго се расправља код нас о кризи парламентаризма. Али у томе, што се означава под „кризом парламентаризма“, скривено је много више. У тој кризи се огледа криза целог нашег политичког живота. А пошто је парламентаризам једини форум тог живота, и он не даје омишних резултата како би требало, зато видимо — свега кризу те политичке институције.

Председник чехословачке републике, Масариќ, каже у својој књизи *Свеска револуција о кризи парламентаризма* ове: „У циљу да се ојача демократија, пењајући се свуда, и у републикама, хитни проблеми, како уредити парламенте и како их реформисати. Али не само у техничком погледу. Институције нису довољне демократији, су потребне израђене личности, које воде управу државе, и личности, које су способне за стваралачки политички рад. Данаас се говори свуда о парламентаризму са негодовањем, говори се о кризи парламентаризма; али демократија је неможе постојати без изабраних представника. *Или: реформа парламентаризма изводи из себе реформу бирача и подизање њиховог морала.*“

Да ли код нас није потребно извести пре свега ту реформу? Наше бирачке масе су политички без интереса, без принципа по мало и деморализоване, што видимо код сваким изборима. Цепање бирачких маса на толико странака и странчица — на последњим изборима пројавило се преко двадесет политичких партија — показује да недостаје бирачима оријентација по принципима, постоји оријентација по личностима, а личности опет су одређене по ситним интересима, који су врло далеко од општег интереса народа. Непрестано тражење партија — наравно оних, који су у моменту избора у опозицији — да се спроведу слободни избори, стварајући извесну опасност по сваки избор и још много друге изворне махинације, јасан су доказ да бирачким масама, онима који имају дан избора стварно судбину државе и народа у рукама, не додaje смисла за важност и далекосежност акта кога врше, због недостатка политичке просвете. Многи знају кризничке партије. Али да њих не пада сна кривица; много већа је на бирачима, који би, међусобно важност избора, сами међусобно морали одржавати ред и указати поштовање сваком политичком противнику. Али, пошто су без правке политичке просвете, они гледају у сваком политичком противнику личног непријатеља.

Још нешто спада у политичку просветелност. Сваки бирач има довољно прилике да чује агитаторе свих могућих политичких партија. Али да њих не пада сна кривица; много већа је на бирачима, који би, међусобно морали одржавати ред и указати поштовање сваком политичком противнику. Али, пошто су без правке политичке просвете, они гледају у сваком политичком противнику личног непријатеља.

Политичке партије су свесне своје демократије, али пошто све теже „реалној“ опозицији, све неће никад кварити саме себе рачуна тиме, што би политички просветљивање бирача и њавине на њихов морал. То је стар бирача свих и зато пада највећа кривица за таквојву кризу парламентаризма на саме бираче.

У цитирају књизи показује Масариќ још једну важну чињеницу за реформу парламентаризма, то јест просвету и морал посланика. Ако погледамо у светлости „просвете и морала“ наше посланике, поразвајујући је факат, кога показује Њихов рад. Просвету су јасно докучили и филантеском одбору код претреса буџета, кад су брисали неке ставке, које би давале држави изглед културне и напредне земље. А мора? Пристајемо само и, пр. диме новине од једне једине године, па ћемо се уверити из онег, што су казали један другог, кога изгледа морал некојих. А баш овак дана смо доживели у погледу морала једне партије проокрет у кружном питању корупције, који еклатантно показује важење двојног морала у политици: један важи кад је партија у опозицији, други кад је на власти. Али због тога моралног салта моралне јаве непусто партију ни један једини њени посланик, и због тога они неће сигурно изгубити ни један проценат својих бирача. Или други пример: у скупштинском одборума једне већ дуго времена неона важи законски пројекти — о изградњи пореза, о основним школама, о аграру у Далмацији и т.д. — али одбори не могу да раде, јер господа посланици не долазе на седнице у довољном броју. Оваква саботажа показује у најјачој мери политичку недговорност, коју имају посланици мањег и тачан је термометар за мерење морала.

Буџет за год. 1927/28 предлађа трошкови за Народну Скупштину у Дин. 44,747,280 — словима четрдесетчетири милиона динара, од тога за дведине, председиштво, одборе, делегације преко тридесетстама мил. динара (37,644,000.—). Кад мора давати народ о коме сви стручњаци кажу да је на њеним економске просвете, такву огромну суму господи народним посланицима, мислио би човек, да они имају бар овај примитивни трговачки морал да раде бар толико својим плућима. Али кад је на плећаним седницама скупштинским једна тревња свих посланика, кад они врше саботажу рада по одборима видимо, да не постоји већ великом већином ни тај примитивни трговачки морал. Како мислите онекивати од њих неки виши морал, свесност и осећај одговорности докле их на то не науче сами бирачи, кад већ они нису способни за правилно схватање својих задужности.

Постоји криза, али не криза парламентаризма, него морална криза међу бирачима и њиховим представницима. Ми жене за сад смо само посматрачи наред политичког живота, али кад гледамо овакве прилике, морало још јавно радити на томе, да се чврсто организујемо, да можемо народну организацију проширити у народ у циљу да му донесемо оно, што тражи велики учитељ и вођ Масариќ као услов за реформу парламентаризма „*политичку просвету бирача и подизање њиховог морала*“, јер друштво кривца за сву општу моралну паћу и непродуктивност и на нас.

Љубљана

Анојија Штеби.

Ка здравом нараштају

Законом је забрањена трговина белим роблем. Сваки члан данашњег друштва револутирао је се када би другиче било. А није ли зар проституција једна врста трговине белим роблем, законом дозвољена. Па ипак је мали број оних у данашњем друштву који се против ове недостатке буне. Можда је то зато што је врло ретко сва човекова беда прикривена једним законом, а све под лажном фирмом спречавања ширења полних болести: прописана су правила која су сузбијала венеричних обољевања, правила којима се у ствари регулише проституција. Највеће ругло данашњег друштва добија занку форму; лако највећег неморала, лако највеће народне беде сматра се као принуђено зло и законом се дозвољава. Овај закон и не обраћа пажњу на моралну страну целог питања. Зар не, врло похвално за двадесети век.

Не заборади да су овај закон писали лекови. Зато он и има за циљ да здравствено заштити човека, а жену ни толико, већ је слуша то блато.

Уводи се санитетски надзор како би се спречило ширење полних болести. Ево, видите, у чему се састоји тај надзор. Проституција, бједно створење, у најчешћим случајевима жртва друштва, једино она подлеже овоме санитетском надзору. Она се мора јављати једанпут или двапут недељно на лекарску преглед. Да ли се она може инфирирати од једног до другог прегледа и толико особа она може заразити у ком међувремену, о томе закон није водио рачуна. Па чак и да се санитетска контрола свакодневно обавља (што је немогуће) ипак би инфиреције биле неизбежне, јер се само проститутка прегледа. Нени не тако ретко заражени посетиоци законодавци нису изгледали опасни по здравље друштва. Колико мало логике!

Као што видимо под лажном формом и хијенијским називом прикривају се неморалне радње, прикрива се нешто што је сасвим блиско злочности.

Толико о санитетском надзору и добрим намерама законодаваца.

Познато је да је проузроквач највећих породичних несрећа била и јесте проституција. У заштиту породице, те

најважније друштвене јединице, тражио беле законе. Ми смо против тога да се проституција законом регулише, ми тражили да се она законом спречи. Закон мора да проиште строге казне за сваку врсту блуда ма под којим обликом она била.

При доношењу новог закона требало би водити рачуна о неколиким чињеницама.

Жене се одају проституцији већ зато што се налазе у ујасној материјалној беда, а друштво им други начин зараде не омогућава, било зато што су оне саме или морално дефектне или душевно неморалне.

У првом случају друштво је дужно да омогући свакоме поштен рад и зараду.

Што се тиче другог случаја, боравак у заводима за поправку учинио био своје и оспособио би многе за нормалан и честан живот. А душевно нормалним местом је у душевним болницама.

Законима се може много да учини за решење овога тако важног проблема. Али не све. На нама морално свеснима лежи дужност да путем васпитања морално несесних летице омо друштвено зло. Дужни смо да појединачно васпитавамо и сексуално: на супрот сексуалним задовољавању бира трака треба поставити сексуално уздржавање. Ово уздржавање није ни у ком случају штетно. Чувје се можда по тој пут чак и из лекарских уста оброта тврдиња. Али она не одговара физиолошкој истини.

Ми жене, у првом реду, позване смо да радимо на стварању нове узвишене етике уопште на и у питању сексуалног живота.

Друштво мора обезбедити здраву породицу, здраве нараштаје. Да то постигне мора спречити сваки сексуални однос сем брачног.

Самозаван брак обезбеђиће и здраве нараштаје. Рано склапање бракова један је од неопходних услова за успех.

То су путеви којима друштво мора да пође при решавању овог проблема.

Београд Др. Нешковић-Вучетић.

дарска школа" на друштвеном добру Пушпа, на којем ће уз ју школу оспособити, и „Станица за савјетовање мајки и њихови дојенчади“, те стално „Дјење опораваљачица“ за ону дјечу, која требају горски знак.

Да се није могло проследили оним темпом који је занајан првих година, краше је свесни рит иштаљате интереса нове јавности за заштиту деце. Можда је то онајдице интереса и оправдало, јер упркос многим друштвима, која су основана прије, за време и после рата готово с истином циљем, који је имало наше и за које наша јавност приноси велике материјалне жртве, јер сва та друштва жиге од милодара као и ми, имама у нас безброј незавиштен деце, препунетице улици; има безброј сиротих матера, које не могу даћи та друштва узмето, да једино други уопштину, могли бисмо рећи, једино другом конкуренцији, а у социјалном раду конкуренцији, не доноси ни напретка ни успеха.

Како раде и како су удељени наши заводи, како они спремају децу за живот, о томе други пут.

Забрел. Јулка Патрнарх.

Приложите за фонд листа.

Жене у Данској

Данска списатељица Олга Егер провела је неколико дана на своме путу за Цариград, у нашој средини. Г-ђа Егер обила је све наше женске установе и о њима се веома похвално изразила. Г-ђа Егер провела је добар део свога времена у кругу наших феминистки, у Женском Клубу. Љубавно се одавала молиби нашег уредника и у подужем разговору изложила положај жене у Данској.

Та мала земља, околена са свих страна морем, тамо горе, на северу, изнад Немачке, изједначила је све своје грађане у политичком и у грађанском смислу још 1916. године. Данске жене уживају већ пуних 11 година сва политичка права. Жене су подељене по разним политичким партијама, али се сад живи радо на организовању женске партије. Највише жене има у социјал-демократској партији, која је једна од највећих партија у Данској.

Социјал-демократе биле су на влади 2 и по године; у њиховом кабинету министар просвете била је жена, Нина Банг. Нина Банг показала се врло енергична и одлучан администратор. У Министарству Просвете, пре њеног доласка за министра, било је 7 шефова који су били у сталној међусобној расправи и тако отежавали рад. Први гест оне жене био је да васпостави ред у свом министарству. Она сменије свих 7 шефова, а поставља само једног. „Од тога часа нешто је расправи, и све је почело на боље“ — вели г-ђа Егер. Пре два месеца када је социјалистички кабинет пао због питања бесполности, и Нина Банг је престала бити министар.

Данас је на управни Данске конзервативна партија, крађа супротност бивше владајуће странке. У Данском парламенту има око 20 жене посланика.

У Данској жене имају права на све струке и на све положаје. Поред адвоката, лекара, инжињера има жене и теолога, али нема још жене свештеника. И на томе питању се живи радо.

То је средња земља која не зна за неписменост. Код њих основна настава траје 8 година. Свако дете мора у школу да проведе од 6—14 година. Настава је обавезна. Сваки родитељ дужан је да своје дете да у школу. Не учинили то,

Појама — мати

Да ли бисте умели рећи, шта је мати?... Згледате се!.. Да, заиста чудновато питање... И ко не би знао, шта је мати?... Ко не би умео рећи, да је то оно слатко биће, које нам је живот дао, које нас је носило под срцем и не видели нас, осећало нас и стварало себи најзавршенију и најређу слику о нама: како ми треба да изгледамо и објасно, да будемо, оно мило биће, које се је осетило најсрећнијим створом, кад нас је угледало она бољаша што смо их њему причинили баш ми; које нам је нелагодан осећај на овом свету, изазван оспорношћу околног зрака и жестином тренутне глади, с најчешћом убољажом, згреханим нас и најжешћом љубављу, које је над нама било и дивни и поћу, док је у објасно, поручили смо себе, које нас је обављало сузама, и купало дубљином своје зенице; које нас је носило и носил целог свога века у своје срцу и које за нас брине још и у последњем атому своје свести?... Ко не би умео рећи, да је то оно узвишено биће, које нас је учило првом одвајању животном; које нам је у ушци умов први звук говорни, у очни први слику овог света, у свој први представа лепог и доброд у том свету; које нас је прво повело за руку; које нас је прво упутило, кога да љубимо, рекавши нам, шта је Бог, шта је отац, шта је отаџбина, шта је српство, шта је човечанство?... Ко не би умео рећи, да је то оно бојжаштвено биће, које нас је научило, шта је дете матери и шта мати детету; од које је била ми знамен, да у односу на дете и матери дете — појаја Божанства?... Да, да, ви знате то!.. То је — мати!..

Београд. Др Никола Вучетић.

строго се казивају. У тим школама учи се немачки и енглески језик. Тако, данас у Данској сваки човек је упознат са два светска језика поред свог матерњег. Осим ових основних школа, постоје средње школе као припрема за Универзитет, разне стручне и полупривредне школе и нарочите школе за селанке.

— Неки су против тих специјалних школа за селанке и селанке, — прича г-ђа Егер — јер, вел, да селанци који се враћају у своја села натраг и сушише су надути.

Кад је реч већ о разним школама, интересантно је поменути и школу за служавке, коју је створила Марија Крестенсен, нарочито посланик. Марија Крестенсен била је сирота девојка, служавка. Она се сама образовала и данас јој у Данској сви скидају капу — како каже данска списатељица. Марија Крестенсен образује школу за служавке, у којој оне добију темељно, домаће образовање, скупља новачи и подиже елементарне *Дом за служавке*. Из тог дома служавке се узимају под уговором за врло великим платама. Оне имају права на 2—3 изласа преко недеље. Ако газда с њима лепо не поступа, оне се враћају у свој дом. Заслугом Марије Крестенсен створен је и закон о заштити служавке. По томе закону, служавке морају имати своје засебне собе са дозвољеном кубатуром, са огревом, са дрвеним подом итд.

Поред свих тих просветних установа, Херман Јенсен, дански писац, инспектор школе, труди се да уведе такозване слободне школе у којима би се говорило по цео дан о једном питању, јер се, тако верује, само на тај начин деца могу задубити и темељно размишљати о постављеном питању; да се ботаника учи у пољу, у природи и т. д. Слушајући ту Данску школу са толико одушевљена говори о овим новим школама, које мисли о више интересу њену Херцину, ја сам мислила на велики број наших непписмених, на наше скучене школе без дозвољеног клуба, а да не говорим о кабинетима и другим несподобним училима, и у души признавам сам, да наша деца доста и знају под каквим условима живе и уче.

У тој земљи, где се не зна за неписменост, обраћа се велика пажња и на хиџијеву. Постоје инспектори школе, постоје инспектори фабрика, инспектори народног здравља, који бдију над чистошћом по продавницама, хлебницама итд. Многе су жене такви разни инспектори. У Данској је проституција законом укићута. „Проституције нема — вели г-ђа Егер, али има још уличних девојка које се проституишу. Затак тражи једино да, кад се највише на болесно лице на томе путу, да се оно достави лекару да би се упутило у болницу на лечење. Интересантна је још акија Тит Јензенове, еугеника, која јавно проплага ограничења рађања, у својим предавањима, по целог земљи. Она је отворила нарочити биро који даје савете о превентивним средствима за ограничење рађања.

Заблагодарисмо нашој љубазној гошњи на датим нам подацима, и опростимо се с њом жељећи јој срећан пут.

Београд.

В. Ј.

Фонд листа

За фонд листа приложили су:	5470 Дин.
Пренос	5470 Дин.
18 Даница Лекс	300 "
19 Слана Адемовић-Лекс	100 "
20 Милица Миленковић, виши контр. мин. поште	50 "
21 Вера Кијевац	100 "
22 Боса Јовановић, учит.	20 "
23 Гусна Володимец, Љубљ.	100 "
24 Ема Појнић	12 "
25 Марија Бајт	6 "
26 Тирија Штеби за фек.	20 "
27 Тирија Штеби	50 "
28 Ивана Живић, Марибор	26 "
29 Дец Пелић, Београд	500 "

Свега 6754 Дин.

